

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. De Jurisdictione in Judice requisita.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

revocetur, quia perinde est ac si facta non fuisset.

IX. Quæritur secundo, Quanam sit forma juris servanda a iudice in accusatione, & denunciatione?

Respondeo, iudicem juridice procedere via accusationis, si post accusationem interrogat testes, & postea, habita saltem semiplena probatione, procedit ad interrogandum reum. Ita communiter; quamvis Clavis regia, & alii putent sufficere ad reum interrogandum indicia manifesta. Ubi notandum, quod si crimen probatum est per duos, vel tres testes omni exceptione majores, iudex procedere potest non solum ad examinandum, sed etiam ad condemnandum reum; Si vero per unum tantum testem crimen probatum est, procedere solum potest ad reum examinandum, & torquendum; idque verum est, etiam si iudex non procedat via accusationis proprie dictæ, sed per querelam, vel per denunciationem juridicam; quæ scilicet fit coram iudice in ordine ad punitionem Rei, non vero per denunciationem Evangelicam, quæ fit Superiori tanquam Patri in ordine ad correctionem delinquentis.

X. Dubium tamen est; An licita sit talis praxis procedendi propter meram querelam, vel denunciationem ad capiendas informationes, & indicia, quibus habitis, formetur specialis inquisitio?

Sot., Navar., & alii illam damnant, quia qui sine prævia infamia inquirat, præbet occasionem detrahendi, seu infamandi delinquentem nondum laborantem infamia, quod est contra jus naturale, & divinum. Verum Less. l. 2. cap. 28. Azor., alique illam permittunt, dummodo fiat in gravibus causis, & quando necesse est ob Reipublicæ utilitatem. Ratio est, tum quia si id non permitteretur, multa crimina remanerent impunita; tum etiam

quia jure tantum humano introductum est, ut non fiat specialis inquisitio sine prævia auctoris infamia, ex cap. *Accusationis, de Inquisitionibus*; Jus autem humanum per contrariam consuetudinem aboleri potest.

ARTICULUS II.

De Jurisdictione in Iudice requisita.

I. *Requiritur Jurisdictio in Iudice, ut valide sententiam ferat, sive ea sit ordinaria, sive delegata, sive Arbitraria, sive Accessoria.*

II. *Judices seculares num possint vi consuetudinis immemorabilis aliquam sententiam ferre adversus Ecclesiasticos?*

III. *In pluribus casibus permittitur Iudicibus laicis de Clericis cognoscere.*

IV. *Qui patrato delicto assumpsit habitum Clericalem, aut Religiosum, poteritne a Iudice laico puniri?*

V. *Clerici turbantes Rempublicam possunt a Iudice laico reprimi, capi, & illico Superiori Ecclesiastico tradi, ut puniantur.*

I. **Q**Uæritur primo, An, & quæ jurisdictione requiratur in Iudice in ferenda sententia?

Respondeo, certum esse requiri ad sententiæ validitatem in Iudice potestatem, seu jurisdictionem. Sententia enim, seu iudicium est quædam lex particularis; lex autem non potest valide ferri a non habente jurisdictionem. Quando autem aliquis ex errore communi cum titulo colorato putatur verus Iudex, tunc etiam jurisdictionem veram habet, ut dicemus in de Pœnitentia; quia Superior in bonum commune confert in tali casu iudici putato veram jurisdictionem, ex leg. *Barbarius*; quod etiam multi probabiliter docent verum esse, ubi datur opinio de jurisdictione in iudice.

ce, aut error communis sine titulo colorato.

Præterea quælibet jurisdictionis satis est ad reddendum iudicem competentem, & ad sententiæ validitatem, sive ea ordinaria sit, sive delegata, sive arbitraria, sive accessoria. Est autem potestas, seu jurisdictionis ordinaria, quæ alicui competit ratione sui officii, quia scilicet ex jure, vel ex consuetudine, aut ex præscriptione tali officio competit: Hanc habet Papa, & Episcopus respectu suorum subditorum in rebus ad animæ salutem pertinentibus: necnon Vicarius Generalis Episcopi vivente Episcopo. Delegata est illa, quæ alicui competit ex concessione illius, qui ordinariam habet potestatem. Arbitraria est illa, quæ alicui competit ex communi consensu partium litigantium; ut si quis a colligantibus vel eligatur in Arbitrum, qui amicabiliter componat litem, vel eligatur in iudicem, qui juxta ordinem juris sententiam ferat. Accessoria demum est illa, quæ alicui aliunde accedit, verbi gratia ratione delicti in proprio territorio commissi a non subditis, ex leg. *ultima*, ff. de *Accusationibus*. Et eadem ratio est, si quis injuriam irrogavit subdito alterius superioris; Si enim Superior ejus, qui injuriam fecit, interpellatus omittit injuriam vindicare, poterit id facere superior ejus, qui injuriam accepit.

Hinc inferitur primo, invalide judicare, qui absque aliqua ex dictis potestatibus judicat: Et qui alienam potestatem usurparet, mortaliter peccaret; immo teneretur ad restitutionem damni secuti, qui usurpatione iudicii peccaret contra iustitiam.

II. Inferitur secundo, mortaliter peccare iudices sæculares judicando aut de personis Ecclesiasticis, aut de rebus spiritualibus. Immo incurrunt excommunicationem in Bulla Cœnæ; cum Trident. sess. 23. cap. 20. eximat Ec-

clesiasticos ab eorum jurisdictione: Nec possunt tali privilegio Ecclesiastici cedere, quia hoc non est privilegium personale, sed toti communitati Ecclesiasticæ indultum. Quare, ut notat Sanch. apud Trull., si pecora Clerici damnum inferant pascuis alienis, iudex sæcularis non potest ea capere, sed ad summum punire potest pastores sæculares propter malam custodiam, ut solvant pœnas, & damna. Quamvis in hac re attendenda potius sit legitima, & approbata consuetudo; quia in consuetudine immemorabili præsumitur privilegium, nec laici videntur incapaces privilegii judicandi de Ecclesiasticis ex consensu Pontificis, ut docent Bonac. hic §. 3. cum Suar.: Sed verius Azor., & alii docent, quod omnis hujusmodi consuetudo sublata sit per Bullam Cœnæ in Excommunicatione decima quinta.

III. Possunt autem in sequentibus casibus iudices laici de Clericis cognoscere. Primo, si Clericus sit degradatus, & brachio sæculari traditus. Secundo, in casu reconventionis civilis; si enim Clericus laicum convenit apud iudicem sæcularem, potest apud talem iudicem reconveniri in causa tantum civili; (si scilicet putet laicus aliquam actionem habere contra eundem Clericum in causa civili) Unde Clericus tenetur stare sententiæ talis iudicis, ex cap. 1. & 2. de *mutuis petitionibus*: Quamvis non possit cogi ab eodem iudice, ut stet tali sententiæ. Tertio, ex Trident. sess. 23. cap. 6. Clericus prima tonsura, aut etiam minoribus ordinibus insignitus amittit privilegium fori, nisi beneficium habeat, aut habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat; Vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate quasi in via ad majores Ordines de licentia Episcopi versetur. Quarto, si Clericus fiat

fiat bigamus, vel bigamia vera, ducendo successive duas uxores, vel interpretativa, ducendo viduam, ex capitulo *De bigamis in 6.* Quinto, in causa feudi; Clericus enim in iis, quae pertinent ad feudum, subicitur domino feudi, quamvis saeculari, ex cap. *Verum, de foro competenti*: Unde fit, Clericum teneri stare juramento fidelitatis praestito domino directo feudi, Sexto, si quis patrato delicto in fraudem assumpsit habitum clericalem; fraus enim nulli debet patrocinari. Putat tamen Bonac. contra communiorem, quod non dicatur assumere in fraudem, qui patrato delicto assumit habitum clericalem animo simul inserviendi Deo, & subtrahendi se a potestate saeculari; sed solum si id faciat animo vitandi forum; Censetur autem suscipere habitum clericalem ad vitandum forum, qui statim patrato delicto, aut postquam fuerit diffamatus, habitum clericalem assumit. Immo ex Bulla Sixti V. Religiosus, qui patrato delicto assumpsit habitum religionis, nec gaudet privilegio fori, si ad religionem admittatur non adhibita a Superioribus inquisitione praescripta, an videlicet aliquod delictum commiserit? An aere alieno sit gravatus?

IV. Sed notat Bonac. num. 18., quod qui patrato delicto in fraudem fori saecularis assumpsit habitum vel clericalem, vel religiosum, possit quidem puniri a iudice laico poena pecuniaria, non tamen corporali; quia per susceptionem habitus effectus est de sorte, & hereditate Christi Domini; Nam Clericus idem sonat, ac in sortem Domini vocatus; Unde par non est, quod corporaliter potestati saeculari subiciatur.

V. Demum possunt a iudicibus saecularibus Clerici Republicam turbare, vel homicidium committere intentantes reprimi, & capi, ut a malo

cessent, & suo legitimo iudici tradantur. Possunt etiam similiter capi in flagrante crimine, si periculum est, quod fugam arripiant; Immo ex Farinac. possunt spoliari armis, quae Principum edictis deferri prohibentur, & tradi Ecclesiastico iudici, ut puniantur. Quod tamen negat Decian. apud Bonac., tum quia Clerici non tenentur vi coactiva legibus Principum saecularium, tum quia delictum hoc non est adeo grave, ut debeat ob illud Clericus laicae subijci potestati.

ARTICULUS III.

De Iudice in ferenda sententia.

- I. Iudici non licet in ferenda sententia sequi opinionem minus probabilem, omissa probabiliore. Cur id liceat Confessariis?
- II. In causis civilibus, in quibus opiniones circa ius sunt aequae probabiles, unversim perest iudex causam adjudicare, cui majori, favenda tamen Reo, prout fieri potest. At si opiniones sunt aequae probabiles circa factum, debet dividi res, aut pretium rei.
- III. In causis vero criminalibus, quando opiniones circa factum sunt aequae probabiles, sequenda est opinio magis favens Reo.
- IV. Iudex inferior nequit damnare Reum, si solum privata scientia sciat illum esse reum. Potest tamen debitorem huiusmodi cogere ad solvendum.
- V. Iudex supremus regulariter non potest Reum condemnare, nisi citatum, & auditum.
- VI. Num possit Iudex damnare iudice Reum, si privata scientia sciat illum esse innocentem? Probabilius id non licet in causis capitalibus, sed solum in civilibus, ac levis momenti.